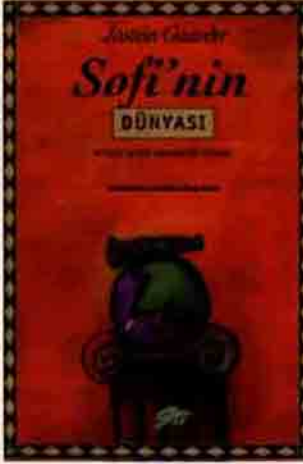

Sofi'nin Dünyası

Jostein Gaarder
Çeviri: Gülay Kutai
Pan Yayınları
İstanbul, 1995
592 sayfa

Bilim ve Teknik'in önceki sayılarında "felsefeye giriş" niteliğindeki kitaplardan söz edilmişti. Şimdi yine, bir yanı sıra "felsefeye giriş" sayılabilecek bir kitap karşısında-yız; daha doğrusu, kitabın altbaşlığında belirtildiği gibi, "felsefe tarihi üzerine bir roman" karşısında...

Bir felsefe meraklısının dünyası Sofi'ninki kadar renkli değilse, felsefeye "felsefe tarihi" okumakla başlaması pek de iyi bir seçim sayılmaz. Sofi, doğrudan, evinin posta kutusuna bırakılan birtakım mektuplarla felsefeye adım atıyor. Dersler "Sokrates öncesi" denilen filozoflarla başlayıp, standart bir sıra izleyerek Hegel'e, Marks'a kadar uzanıyor. Sofi şanslı! Çünkü mektuplar on dört yaşındaki bir kız çocuğuna gönderilmiştir; başka bir deyişle okuduğu metne bishittin yabancı değildir. Üstelik felsefi bilgilerin haricinde, mektupların hitabetinde ve gönderiliş biçiminde kendisini sarıp sarmalayan birtakım gizler de vardır. Ancak bu kez Sofi'nin dünyasına kapıyı, felsefeye "felsefe tarihi"nden başlamak cazip görünüyor.

Kitaptaki felsefe metinlerinde standart felsefi bilgiler veriliyor. Ama bunlar kuru, yavan anlatışlar değil. Her metin, başka bir deyişle her ders, deneme havası da taşıyor. Sadece bilgi aktarmaya çalışan felsefe profesörünün diliyle değil, karşısındaki insanın kafasında sorular uyandırmaya çalışan bir öğretmenin canlı, dipdiri diliyle yazılmış metin-

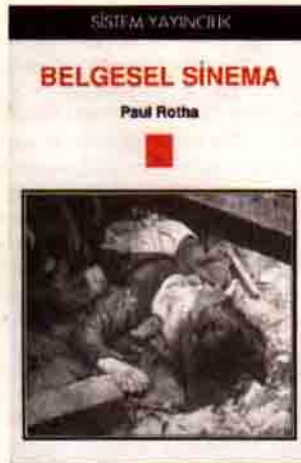
ler... Bu bilgilerin yanı sıra bir de sihirli bir formül işin içine giriyor: Gerilim. Norveçli yazar Gaarder, felsefe bilgilerinin ilerleyişiyle romanın olay örgüsünün gelişimi arasında başabaş giden, dengeli, müthiş bir gerilim kurmuş.

Sofi'nin dünyası, okuru bir sokakta okumaya zorlayan (592 sayfa, uzun, sıkı bir soluk!), bitirmeden elden bırakılmayacak bir felsefe metni. Okuma biçimlerini tüketmenin olanağı yok. Sonraki okumalarda Hegel'in, Kant'ın, Kierkegaard'ın ve başka birçok düşünürlerin düşüncelerini öğrenmek isteyebileceğiniz esaslı bir "felsefe tarihi" kitabı.

Belgesel Sinema

Paul Rotha
Çeviri: İbrahim Şener
Sistem Yayıncılık
İstanbul, 1995
324 sayfa

"Kamera ve film araçları var. Oldukça, belgesel ideası da varlığını sürdürmektedir," diyor Paul Rotha: "[F]akat bunun için ayrıca sanatsal bir içgüdü, büyük ödülleri beklemeden hizmet etme arzusu ve sıradan insanların gündelik yaşantılarının doğrudan deneyimine gereksinim vardır. Her şeyin ötesinde, bir amaç dürüstlüğü ve insan varlığının hoşgörüsü ve anlayış yeterliliği içinde bir inanç gerekmektedir."

Belgesel film deyince, artık, zapping sırasında durgunluğu sayesinde takılıverdiğimiz filmler akla geliyor. Müziğin eşlik etmediği bir kuş uçuşu, eski bir siyahbeyaz, güçlü ama çığırkan olmayan bir ses... Oysa bir zamanlar belgesel sinema toplumsal gerçekliği iletmenin bir aracıydı; sinema tarihinin en

usta yönetmenlerinin çabalarıyla başla- başına bir sinema dalı haline gelmişti.

Paul Rotha'nın kitabı belgesel sinemanın kendi sorununu tartışmıyor. Özellikle etnografik ya da antropolojik konulu denebilecek filmler, belgesel film anlayışının sorunlu olduğu bir alana girer. Rotha'nın Belgesel Sine-

Türk Aydın ve Kimlik Sorunu

Haz.: Sabahattin Şen
Bağlam Yayınları
İstanbul, 1995
583 sayfa

Aydın üzeri- ne tam 57 makale. Aydınlanma, aydınlar, modernizm, postmodernizm tartışmaları sürüp giderken, çeviri metinlerin ve özlü kitapların dışına çıkılarak

özgün bir kaynak oluşturulması, bu konuda son yılların en büyük yayıncılık hizmeti sayılabilir.

Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerine yayılan uzun bir tarihte aydınlarla iktidarlar arasında, aydınlarla köylü, millet, proletarya arasında, aydınlarla aydınlar arasındaki tartışmaları sağlam bir zemine oturtmak gerekiyor. Bu konuda pek çok çalışma vardır. Sözelimi 80'li yılların tartışma ortamında sadece bu konuya adanmış bir çalışma akla geliyor: Yalçın Küçük'ün Aydın Üzerine Tezleri. Ancak 80'li yıllardan itibaren aydın üzerine tartışmalar başka bir boyut kazandı. Artık sadece aydınların görevlerini değil, aydın nedir? sorusunu da tartışmak gerekiyor. Türkiye'de "aydın" misyonu adına yapılacak girişimlerin faturası hiç ucuz değil.

"Elinizdeki derleme, şu 'karmaşık toplum ve kültür kimyası'nı anlamaya yönelik mütevazı tahlil çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıktı," diyor Cemil Oktay. Tartışmayı bu denli geniş bir düzleme yayma başarısı gösterdikleri için, yapıta emeği geçenleri kutlamak gerekiyor. "Mütevazı tahlil çabalarının" muhteşem ürünlerini okumak, aydınları kalı-

yor. anlamındadır. Terim "habet filmi" olarak çevirebiliriz. Ama asıl metnin ana hedefi bilgi aktarmak olduğu için, çeviri güçlüklerine karşın yine de huzla ve hazla okunabilir. Türkçede sinema konusunda pek de fazla kaynak yok.

Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti
Umberto Eco
Çeviri: Kemal Akkoyun
Can Yayınları
2. Baskı, İstanbul, 1995
166 sayfa

Harvard Üniversitesi'nde sunulan altı konferansın metni. Ünlü yazar Eco bu kez okur kimliğiyle karşınıza çıkıyor. Eco'nun tüm yapıtları gibi zevkle okunabilir bir çalışma.

Microsoft Windows 95
Çeviri: CSC grubu
Arkadaş Yayıncılık
Ankara, 1995
277 sayfa

Kitabın tam adı, Adım Adım Windows 95. Windows 95 için uygulamaları içeren bir diskette birlikte, kişisel bilgisayar dünyasının vazgeçilmez yazılımını tanıtıyor.

Türkçe Deyimler Sözlüğü
Ali Pisküllüoğlu
Arkadaş Yayıncılık
Ankara, 1995
847 sayfa

Yaklaşık 12 bini bulan bir deyim gömüsü. Argo deyimler de içinde olmak üzere aradığınız her deyim, anlaşılır biçimde tanımlan ve örnek kullanımlarıyla birlikte bulabileceğiniz bir kaynak.

Kim Korkar Network'ten?
Ölek Oktay
Pusula Yayıncılık
İstanbul, 1996
213 sayfa

Pusula Yayıncılık'ın "Kim Korkar" serisinden çıkardığı kitap, bilgisayar ağlarını ele alıyor. Kişisel bilgisayarınızı bilgisayar ağlarına bağlamayı düşünmüseniz bile, sistemin olanaklarını görmek için iyi bir kaynak.

Türkiye Türkçesi

Fuat Bozkurt
Cem Yayınevi
İstanbul, 1996
552 sayfa

Dillerin, tıpkı konuşanlar gibi, canlı bir varlık olduğu söylenir. Bu düşünce doğrudur, Türkçe dokuz

canlı demektir. Arapçanın, Farsçanın, Fransızcanın, İngilizcenin ve başka birçok dilin ağır etkileri altında kalıp da dipdiri ayakta kalabilmiş bir dil Türkçe. Cumhuriyet dönemi boyunca devlet önderliğinde dil konusunda ortak bir anlayışa ulaşmak hedeflenmişse de, kişisel ve ideolojik tercihler, bölgesel farklılıklar, başka farklılıklar "güzel Türkçe" hakkındaki tartışmaları sürmesine neden oluyor (cinsiyet farkı bile var; Ziya Gökalp, nedendir bilinmez, İstanbullu hocaların dilini örnek seçmişti!) Yabancı dillerden gelen terim akışına koşut olarak Türkçe sözcük pompalamak da hesaba katılırsa, Türkçenin capcanlı, kıpır kıpır bir dil olduğu söylenebilir.

FUAT BOZKURT

İdeolojik ve kişisel tercihlerle "güzel" ya da "doğru" konuşmak, yazmak bir yana, iyi bir dilbilgisi, Türkçenin olanaklarını iyi kullanmaya yarayacaktır. "Güzel" ya da "doğru" anlamak da zaten dilin olanaklarını iyi

bilmek, iyi değerlendirmek anlamına gelir. Türkçenin şu sıralar İngilizcenin (belki 'birçok alanda' demek yerinde olur) etkisi altında olduğunu söylemek mümkün. Tuhaf bir şey, özellikle Batı dillerini öğrenenlerin Türkçe anlatımının giderek yoksullaştığı görülüyor. "Kahve önlere demeyiz, Kahvelerin önlü deriz," diyerek, Türkçe ile Batı dilleri arasındaki ince bir farkı vurgulamıştır Nurullah Ataç. Batı dillerinin mantığını Türkçede arayanların, dilbilgisi kitaplarından uzak durmamaları gerekiyor.

Fuat Bozkurt'un Türkiye Türkçesi, Türkeyi etrafıca ele alıyor. Cem yayınevi kitaba bir de dizin koysaydı çok daha iyi olurdu. Ama olsun, elimizde "updated" bir kılavuz var!

Prolegomena

Immanuel Kant
Çev.: İsmail Küpüradı,
Yusuf Ömek
Türkiye Felsefe Kurumu
Ankara 1995,
153 sayfa

Kitabın tam adı, Gelecekte Bilim Olarak Ortaya Çıkabilecek Her Metafizik Prolegomena.

Bilimsel düşüncenin felsefi temellerini atan büyük filozof Immanuel Kant'ın bir özünü.

Türkiye Felsefe Kurumunun yayımladığı kitap, karşılıklı sayfalara basılmış halde, metnin Almanca aslıyla birlikte, Türkçe çeviri metinden oluşuyor. Kant, büyük girizgahının ilk cümlelerinde niyetini şöyle açıklıyor:

"Bu Prolegomena, çıkarlar için değil, geleceğin öğretmenleri için yazılmıştır, bu öğretmenlere de, zaten ortada olan bir bilimin sunduğunu düzenlemeleri için değil, ilk önce bu bilimin kendisini kurlmaları için yardımcı olmalı.

"Felsefe tarihini (eskiyi olduğu kadar yenisini de) kendi felsefeleri sayan bilginler vardır; klinikteki Prolegomena bunlar için yazılmış değildir. On-

lar, aklın kendisinin kaynaklarının bir şeyler çıkarmaya çabaları, işlerini bitirinceye kadar beklemelidirler; ancak o zaman, olan bitenden dünyaya haber vermek için onlara sıra gelecektir.

Yoksa, onların kantsına göre, daha önce söylenmemiş olan herhangi bir şey söylenemez; bu da gerçekten, gelecekte söylenecek her şey için de, şaşmaz bir kehanet olarak, geçerli olabilir. Çünkü insanın anlama yetisinin yüzyıllar boyu sayısız nesneler arasında çeşitli şekilde dolaşıp durduğuna bakılırsa, her yeni için, onunla bazı benzerlikleri olan bir eskinin bulunması gerektiği düşüncesi kolay kolay yanlış çıkmaz.

"Amacım, Metafizik uğraşmaya değer bulan herkesi, çalışmasına ara vermesinin, şimdiye dek olan biteni olmanın sayımlarına ve her şeyden önce 'acaba Metafizik gibi bir şey hiç olanaklı mıdır?' sorusunu sormasının kaçınılmazcasına zorunlu olduğuna ikna etmektir."

Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri (TAY) -1

Savaş Harmankaya, Oğuz Tanındı
Ege Yayınları
İstanbul, 1996
1. Klasör: Paleolitik/Epipaleolitik
540 sayfa

Ege Yayınları Türkiye'de türünün ilk örneği olan yeni bir yayın dizisi başlatıyor. "Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri (TAY)" adlı dizile, Türkiye'deki arkeolojik yerleşmelerin bir envanteri verilecek. Paleolitik/Epipaleolitik dönemleri kapsayan ilk klasör, yerleşme yerleri temelinde, Anadolu ve Doğu Trakya'daki arkeolojik kültürleri, haritalar ve buluntu çizimleriyle birlikte yansıtır.

Neolitik, Kalkolitik ile Tunç Çağı, Demir Çağı ve bunları izleyen çağların, klasörleri de hazırlanıyor. İlk aşaması "kağıt üzerinde bir veri tabanı" ya da bir "klasör kitap" olarak tasarlanan TAY Projesi'nin en kısa zamanda elektronik ortamda (CD-ROM ve İnternet üzerinde) yayınlanması düşünüyor.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Prehistorya Anabilim Dalı Üyesi Savaş Harmankaya ve Oğuz Tanındı'nın projesi gerçekleştirildiğinde, arkeolojik dönemlere ilişkin buluntu ve yerleşme yerlerinin bir dökümü yapılacak. Böylece bu konuda araştırma yapmak isteyen bilim adamları, arkeoloji, tarih gibi

alanlarda eğitim gören öğrenciler, çeşitli kademelerde ülkemizin tanıtımında görev alan uzmanlar ve geçmişe ilgi duyan, geçmişin araştırılmasına inanan tüm insanlar, çok önemli bir kaynağa kavuşabilecekler.

TAY Projesi bu alanda çok önemli bir eksikliği giderecek. Anadolu ve Doğu Trakya'da insanlığının yerleştiği ilk dönemlerden yakın çağlara dek derli toplu ve ayrıntılı bir kültür ve yerleşme envanteri henüz hazırlanmamıştı. Şimdiye dek araştırmacıların bu bölgelerdeki uygarlıkların kültürel gelişimini başından sonuna dek inceleyebileceği sistemli bir belge arşivi yoktu. Ayrıca Anadolu ve Trakya kültürlerinin zaman dizini içinde birbirleriyle ilişkileri yeterince açık değildi.

Bu saptamalar TAY projesinin içeriğini ve biçimini belirlemiştir. Öncelikle Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde, bugüne dek gerçekleştirilmiş arkeolojik çalışmaların (Paleolitik dönemden başlayarak), hem basılı hem de elektronik ortam için, yerleşme temelinde bir envanterinin hazırlanması gerekiyor. İkincisi, yıllar önce araştırılmış ve kazılmış buluntu yerleri, yerleşmeler (doğa ve insan tahribatının son yıllarda ulaştığı inanılmaz boyutu göz önüne alındığında) böyle bir yayınlı elektronik ortamda koruma altına alınmalıdır. Üçüncüsü, TAY projesiyle hazırlanacak envanter, yeni bulgular ortaya çıktıkça, hem basılı ortamda hem de elektronik ortamda kolaylıkla güncellene-

bilebilir. Son olarak, söz konusu yayın, öncelikle arkeologlar, tarihçiler, ilgili bilim dallarındaki araştırmacılar, arkeoloji ve tarih öğrencileri ve geçmişin anlaşılmasına önem veren tüm kişiler için temel bir başvuru kaynağı olabilmelidir.

Tümü bilgisayar ortamında hazırlanan Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri, buluntu yerleri temel alan bağımsız figürden oluşuyor. Figür, klasör içerisinde "Yerleşme Yeri Adı"na göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Sayfa numaraları, bölüm başlığı gibi süreklilik oluşturan bir dizine girilmediği için, araştırmacılar kendi isteklerine göre bu figürleri, bölge ya da çağ temelinde gruplandırabilirler. Her figür, o yerleşmeye ait coğrafik, arkeolojik bilgileri içeren 20 alandan oluşuyor, kaynakça göndermeleri taşıyor ve buluntularla ilgili örnek çizimleri içeriyor. Ayrıca TAY klasörleri düzeltilmiş 15 C tablolara, katmanlı Türkiye Arkeolojik Yerleşme Yerleri haritasını, küçük gibi çeşitli eklerle desteklenecek. Önümüzdeki dönemde şu klasörler ilgililere sunulacak: Neolitik Kalkolitik/İk Tunç Çağları, Orta Tunç ve Son Tunç Çağları, Demir Çağları. Daha sonra da sonraki dönemlerin klasörleri sunulacak.

TAY klasörlerini alan okurlar, klasörün arkasında yer alan TAY Abone Kayıt Formu yayınevine gönderdikleri ya da fakslandıkları zaman, adreslerini gönderilecek güncellenmiş figürden ve yeni bulguların yararlanabilecekler.

İlgili ayrıntılı bilgi için aşağıdaki adrese başvurulabilir:

Ege yayınları, TAY Projesi, S.Harmankaya/O.Tanındı
Aslanyatağı Sok. Sedat Paşa 35/2
80060 Çiğirli-İstanbul
Tel/Faks: (212) 249 05 20
e.posta:tanindil@servis.bilkom.com.tr- prehist@sanyer.cc.tlu.edu.tr

Yayın, İstanbul'da Homer, Simurg, Pandora'dan, Ankara'da Dost'tan ve İzmir'de İletişim'den temin edilebilir.

Tiyatroda Düşünsellik

Zehra İpsiroğlu
Mitosboyut yayınları
İstanbul, 1996
111 sayfa

Zehra İpsiroğlu "düşünsellik" teması içinde tiyatrodaki "dramaturji"nin önemini açıklıyor. Bu konuda yurtdışındaki çalışmaların örnekleri veriyor; ülkemizde son yıllarda görülen genç tiyatro atılımının "düşünsel yarı" boyutlarını arıyor.

İslamdan Döneler ve Yalancı Peygamberler

Bahriye Üçok
Cem Yayınevi
İstanbul, 1996
191 sayfa

Düşünceleri yüzünden 6 Ekim 1990'da alacak-ça öldürülen düşünürümüz Bahriye Üçok'un, İslamiyetin yayılma ve yerleşmesi sırasında Arabistan'ın çeşitli bölgelerinde ortaya çıkmış olan sahte peygamberler üzerine bir çalışması.

Sırdas Görüntüler

Mehmet Ergüven
Yapı Kredi Yayınları
İstanbul, 1995
345 sayfa

Ergüven, görüntüler dünyasında çözmek zorunda olduğumuz şifrelerin çözüldüğü, görünenin anlamlandırıldığı denemelerini bir araya getirmiştir.

Antik Çağ İkonografisinde Erciyes

Oğuz Güler
Arkeoloji ve Sanat Yayınları
İstanbul, 1995
118 sayfa

Sikke ve gerçikler üzerindeki tasvirleri temel alarak Erciyes dağının Antik Çağ ikonografisindeki yerini geniş bir şekilde ortaya koyan bir çalışması.

